

“TÀI BẠCH TINH QUÂN” QUA NGUỒN TÀI LIỆU TRUNG QUỐC

Tóm tắt: *Tài Bạch Tinh Quân là vị tinh quân chủ quản về tài lộc trên thượng giới, là một trong những vị Thần Tài được thờ phụng khá phổ biến trong các chùa miếu của người Hoa ở Nam Bộ. Tuy nhiên, xung quanh lai lịch của vị thần này, hiện có nhiều ý kiến khác nhau. Mục đích bài viết của chúng tôi là góp phần làm sáng tỏ lai lịch của thần dựa trên các tài liệu và điền dã tại một số tỉnh thành ở Trung Quốc.*

Từ khóa: *Tài Bạch Tinh Quân; Thần Tài; người Hoa.*

Dẫn nhập

Thần Tài là vị thần có chức năng ban tài phát lộc, thường được thờ cúng bởi những người buôn bán, làm ăn kinh doanh... Nhưng Thần Tài không phải chỉ có một, mà có nhiều vị khác nhau được dân gian xem/phong là Thần Tài. Và một trong những vị được thờ phụng khá phổ biến trong các chùa, miếu của người Hoa là Tài Bạch Tinh Quân.

Theo sách *Đặc khảo văn hóa người Hoa ở Nam Bộ* do Huỳnh Ngọc Trảng chủ biên, ở Chương 3: Tín ngưỡng cho biết: “Tài Bạch Tinh Quân là vị Tinh Quân chủ quản tài lộc mà người Hoa gốc Triều Châu thường thờ ở các đền miếu. Tài Bạch Tinh Quân có năm vị:

Kim Long Như Ý Chính Nhất Long Hổ Huyền Đàn Chân Quân, tức Triệu Nguyên soái hay Triệu Công Minh.

Chiêu Bảo Thiên Tôn

Nạp Trân Thiên Tôn

Chiêu Tài Sứ Giả

Lợi Thị Tiên Quân¹.

* Khoa Di sản Văn hóa, Đại học Văn hóa Tp. Hồ Chí Minh.

Ngày nhận bài: 24/7/2018; Ngày biên tập: 08/10/2018; Ngày duyệt đăng: 26/11/2018.

Trong bài viết “Quá trình chuyển hóa tín ngưỡng ông Bồn của người Hoa ở Nam Bộ” của tác giả Đặng Hoàng Lan cũng cho rằng: “... người Hoa còn thờ nhiều Thần Tài khác, trong đó phổ biến nhất là Tài Bạch Tinh Quân. Tinh Quân là ngôi sao trên Thượng giới. Đây là vị thần thường được thờ tự tôn kính ở các đền miếu, nhất là cơ sở thờ tự của người Hoa Triều Châu. Tài Bạch Tinh Quân gồm năm vị thần, chủ bộ tài lộc Thiên giới, do Long Hồ Huyền Đàn Chân Quân (tức Triệu Nguyên soái/Triệu Công Minh) đứng đầu và bốn phụ tá: Chiêu Bảo Thiên Tôn, Nạp Trân Thiên Tôn, Chiêu Tài Sứ Giả, Lợi Thị Tiên Quân”².

Nhưng trên thực tế, qua việc đối chiếu với các tài liệu, hình ảnh của các tác giả Trung Quốc cũng như qua việc khảo sát tại một số chùa miếu có thờ vị thần này của người Hoa ở Nam Bộ, chúng tôi cho rằng, Tài Bạch Tinh Quân không phải là Triệu Công Minh như các tác giả đã nêu ở trên. Và để làm rõ hơn vấn đề, chúng tôi sẽ đi sâu trình bày lai lịch của Tài Bạch Tinh Quân và Triệu Công Minh dựa trên các nguồn tài liệu và điền dã tại một số tỉnh thành ở Trung Quốc.

1. Tài Bạch Tinh Quân

Tài Bạch Tinh Quân hay Thái Bạch Kim Tinh, cũng gọi là Tăng Phúc Tài Thần, thường được dân gian Trung Quốc thờ chung với 3 vị Phúc - Lộc - Thọ. Tài Bạch Tinh Quân cùng với Lộc tinh trong Phúc Thọ tinh được xem là Văn Thần Tài trong dân gian, có chức năng quản lý của cải vàng bạc trong thiên hạ, rất linh thiêng trong việc cầu tài và luôn sẵn sàng giúp đỡ những người lương thiện với hình ảnh thường thấy là mặc áo choàng đỏ, đầu đội mũ ô sa, lưng thắt đai ngọc, khuôn mặt hiền từ, phúc hậu, râu đen dài, một tay cầm bức lụa “Cung hỷ phát tài ” hoặc “Chiêu tài tiến bảo”, một tay cầm thỏi vàng. Vì vậy, dân gian thường kết hợp hình ảnh của thần với Phúc - Lộc - Thọ tam tinh và Hỷ thần hợp thành Phúc - Lộc - Thọ - Tài - Hỷ.

Tài Bạch Tinh Quân có tên gọi đầy đủ là *Đô Thiên Chí Phú Tài Bạch Tinh Quân*. Tài Bạch Tinh Quân là sự kết hợp của hai từ Tài Bạch và Tinh Quân, hay còn gọi là Khởi Minh, Trường Canh. Hai tên gọi này xuất hiện vào thời cổ, nguyên do là Sao Kim thường mọc ở phía Đông vào buổi sáng nên gọi là “Khởi Minh”, và xuất hiện ở phía Tây vào buổi chiều nên gọi là “Trường Canh”. Trong tập *Thơ - Tiểu*

Nhã, Đại Đông có viết: “Đông có Khởi Minh, Tây có Trường Canh”. Trong tập truyện thơ của Chu Hy cũng có viết: “Khởi Minh, Trường Canh đều là Sao Kim. Mọc trước vào ban ngày gọi là Khởi Minh, mọc sau vào buổi chiều gọi là Trường Canh”³.

Trong các tiểu thuyết cổ đại của Trung Quốc, có ghi chép rất nhiều câu chuyện truyền kỳ về Thái Bạch Kim Tinh. Như trong tác phẩm *Tây du ký*, Thái Bạch Kim Tinh là một vị lão thần tiên, đầu tóc bạc phơ, da dẻ hồng hào, tay cầm phát trần, thần cách thanh cao, tu hành đắc đạo, phụng lệnh của Ngọc Hoàng Đại Đế giám sát thiện ác của con người ở trần gian, được gọi là *Tây phương Tuần sứ*, rất nhiều lần xuất hiện giúp đỡ Đường Tăng trên đường đi thỉnh kinh Phật. Còn trong tác phẩm *Phong thần diễn nghĩa*, có nói Lý Trường Canh là một vị *Độ ách Chân nhân* trên Cửu đỉnh Thiết xoa sơn. Vị này cũng chính là “Trường Canh” Thái Bạch Kim Tinh trong tác phẩm *Tây du ký*.

Theo tác giả Từ Tấn, trên thực tế, trong các loại sách sử và các sách về Đạo giáo cũng không có khảo lược về từ “Tài Bạch Tinh Quân” cũng như sự chuyển hóa của Thái Bạch Kim Tinh. Các tài liệu ghi chép cũng chỉ là “nghe nói” hay “căn cứ theo sách”. Trong *Tây du ký* không viết Thái Bạch Kim Tinh là Thần Tài. Trong *Phong thần diễn nghĩa* cũng không nêu Lý Trường Canh là Thần Tài. Vì vậy, Tài Bạch Tinh Quân chỉ là Thần Tài trong dân gian⁴. Và dân gian ở rất nhiều địa phương thờ phượng Tài Bạch Tinh Quân làm Thần Tài. Tác giả Hồ Phác An trong tác phẩm *Trung Hoa Toàn Quốc Phong Tục Chí - Quảng Đông* có ghi chép lại rằng: “vào ngày 22 tháng 7, tức ngày vía sinh Tài Bạch Tinh Quân, tại địa phương có mở tiệc tế thần, mọi người đều đến dâng hương và đốt pháo hoa ăn mừng...”⁵.

Nhưng cũng có quan niệm cho rằng, Tài Bạch Tinh Quân họ Lý tên là Ngụy Tổ, người Ngũ Tòng Sơn, Tri Xuyên. Tại Ngũ Tòng Sơn, thị trấn Hồng Sơn, thuộc khu vực Tri Xuyên, thành phố Tri Bác, tỉnh Sơn Đông có ngôi mộ của Lý Tướng công và miếu thờ Tăng Phúc Tài Thần. Truyền thuyết kể lại rằng, Lý Ngụy Tổ là Thái Bạch Kim Tinh trên thượng giới xuống trần gian, sinh ngày 17 tháng 9. Thời Ngụy Hiếu Văn Đế làm huyện lệnh huyện Khúc Lương, là một vị quan thanh liêm, yêu dân, sau khi chết được lập đền thờ. Đường Cao Tổ

năm Vũ Đức thứ 2 (619) sắc phong là “Tài Bạch Tinh Quân”; Đường Minh Tông Thiên Thành nguyên niên (926) sắc phong là “Thần Quân Tăng Phúc Tướng Công”. Đời nhà Nguyên (1271-1368) sắc phong là “Phúc Thiện Bình Thi Công”.

Cuốn sách kinh điển của Đạo giáo thời kỳ Nguyên - Minh là *Tam giáo nguyên Lưu Sư Thần Đại Toàn* có bức họa của Tăng Phúc Tướng Công. Vị Tăng Phúc Tài Thần này mặc quan phục của triều đình, đội mũ tể tướng. Tương truyền rằng: “Lý Tướng công, húy Ngụy Tổ, làm tướng phủ dưới thời Ngụy Văn Đế. Ban ngày xét xử những vụ án oan nơi trần gian, ban đêm lại giải quyết những chuyện thị phi dưới âm phủ, kiêm quản lý y phục bổng lộc cho các quan trong triều từ cấp tam phẩm trở lên, cũng như ban phát y phục theo độ tuổi cho người dân nơi trần thế. Về sau, Đường Minh Tông Thiên Thành nguyên niên (926) sắc phong làm “Thần Quân Tăng Phúc Tướng Công”. Trong *Vạn Lịch Tục Đạo Tạng* đời Minh có cuốn *Sưu thần ký* cũng có ghi chép như trên, và chỉ thêm một chi tiết là: “Tăng Phúc Tướng Công sinh ngày 17 tháng 9...”⁶.

Nhưng vấn đề ở đây là chức năng của Thần Quân Tăng Phúc Tướng Công không phải là Thần Tài, và từ khi nào ông trở thành một vị Thần Tài thì cho đến nay vẫn chưa thể khảo chứng được, chỉ biết rằng, dưới thời nhà Thanh, dân gian dùng chữ “Phúc” lại nghiêng về nghĩa có nhiều tài phú. Cho nên rất có thể rằng “Tăng Phúc” với tài phú đi liền cùng nhau và ông trở thành một vị Thần Tài⁷.

Ngoài hai quan niệm phổ biến kể trên, tức Tài Bạch Tinh Quân chính là Lý Trường Canh, Lý Ngụy Tổ, thì trong dân gian Trung Quốc còn có quan niệm cho rằng Tài Bạch Tinh Quân là Tỉ Can, Phạm Lãi.

2. Triệu Công Minh

Theo tác giả Lý Dục Trung, ở Trung Quốc, dân gian do chịu ảnh hưởng của tiểu thuyết thần quái thời Minh là *Phong thần diễn nghĩa*, nên rất tin cẩn đối với vị thần này. Đặc biệt dưới thời Minh - Thanh, miếu Thần Tài Triệu Công Minh được dân gian chăm lo, hương khói cực thịnh. Những người buôn bán, hàng năm đều tổ chức lễ tế thần. Hình tượng của vị thần này là mặt đen, râu rậm, tay cầm roi sắt, ngồi trên con hổ đen và được xem là một vị võ tướng. Cho nên trong dân gian xếp ngài vào phân loại *Võ Thần Tài*⁸.

Về lai lịch của Triệu Công Minh, nói chung có rất nhiều dị bản, nhưng ông xuất thân như thế nào, vì sao lại trở thành một vị Thần Tài thì không có gì đặc sắc, bởi từ sớm trong Đạo giáo, ông đã là một “Quý vương”, “Ôn thần”.

Các quan điểm hiện nay, đa số đều cho rằng Triệu Công Minh xuất hiện vào thời Đông Tấn như trong sách *Sưu thần ký*, nhưng theo tác giả Trương Phú Xuân thì Triệu Công Minh xuất hiện sớm vào thời Đông Hán. Cũng có tác giả cho rằng trong thời kỳ Xuân Thu, có người tên là Tấn Cảnh Công nằm mơ thấy Đại Lịch, tức Triệu Công Minh. Nếu quả thực như vậy, thì sự xuất hiện của Triệu Công Minh phải truy ngược về trước mấy trăm năm. Tác giả Trương Phú Xuân nói về diễn biến lai lịch của Triệu Công Minh như sau: “Nguồn gốc tiền sử về thân phận của Thần Tài Triệu Công Minh xuất hiện vào thời Xuân Thu, Tấn Cảnh Công đã mơ thấy “Đại Lịch”. Triệu Công Minh chính là Lịch quý, Ôn Thần và Tài thần, tức là từ một vị thần chuyên trừng trị kẻ ác, phát triển thành vừa trị ác vừa dương thiện, và cuối cùng là một vị Thần Tài chuyên ban phát tài phú”. Thời Đông Hán, người ta coi Triệu Công Minh là Lịch quý, tức chuyên trừng trị cái ác; Thời Tống, Triệu Công Minh lại xuất hiện với tư cách là một Ôn Thần, vừa trị ác vừa dương thiện; Thời Nguyên, Triệu Công Minh ngày càng được thần hóa với thân cách của một vị thần chuyên về cái thiện như “Ngũ Ôn sứ giả” và “Triệu Công Minh”. Đến giữa thời Minh, do tôn giáo ngày càng phát triển, Tam giáo hòa hợp và dân chúng hóa, các tín đồ tôn giáo trở thành những người truyền đạo chuyên nghiệp và dần dần đi vào quần chúng nhân dân. Cùng với sự góp sức và truyền bá rộng rãi của văn học thì cuối cùng Triệu Công Minh cũng trở thành một vị thần chuyên hướng thiện và ngồi trên ngôi vị Thần Tài được đông đảo quần chúng nhân dân thờ phụng⁹.

Qua đó có thể thấy rằng, Triệu Công Minh trong một thời gian dài qua các đời Đông Hán, Tấn, Tống, Nguyên là một Lịch Quý, Ôn Thần, chuyên đi trừng trị kẻ ác và bảo vệ người lương thiện. Trong tập 5 của cuốn *Sưu thần ký* của Can Bảo thời Đông Hán cũng có ghi chép về Triệu Công Minh với hình tượng như vừa mô tả.

Trong tập thứ 11 của cuốn *Thái Thượng Động Uyên Thần Chú Kinh*, đời Tấn có ghi chép về việc Triệu Công Minh chuyên đi trừ ôn

dịch, với nội dung như sau: “Lưu Nguyên Đạt, Trương Nguyên Bác, Triệu Công Minh, Lý Công Trọng, Sử Văn Nghiệp, Trung Sĩ Quý, Thiếu Đô Phủ, diệt trừ 25 vạn quỷ tinh và trấn an dịch bệnh”. Trong tập 10 “Hiệp xướng kỳ” của cuốn *Chân Cáo* của tác giả Đào Hồng Cảnh, nhà Lương thời Nam Triều (456-536), cũng có đề cập đến Triệu Công Minh, nội dung như sau: “Thiên đế cáo thổ hạ minh trung vương khí ngũ phương chư thần Triệu Công Minh đẳng, mỗi quốc công hầu, giáp ất niên như can tuế, sinh trị thanh chân chỉ khí, tử quy thần cung, ế thân minh hương, tiềm ninh xung hư, bích xích chư cấm kị, bất đắc vọng vi hại khí, đương kim tử tôn xướng xí, văn vịnh cửu công, vô bị thất đức, thế thế quý vương, dữ thiên địa vô cùng, nhất như thổ hạ cử thiên luật lệnh”. Trong đó có chú thích: “Nghị thức tế lễ Triệu Công Minh dưới cái tên là một quan phủ đến nay đã được 1.200 năm, nhưng trong những nghi lễ ấy, Triệu Công Minh vẫn mang cái tên là Ôn Quý. “Ôn” tức là “Ôn dịch”. Nhưng Ôn dịch Triệu Công Minh thời đó được coi là “một trong 5 phương đế chư thần dưới âm phủ” mang ác khí của một Lịch thần, nhưng đồng thời cũng khiến cho con cháu đời đời hưng thịnh. Về sau hình tượng và chức năng của thần đã thay đổi, tức là vừa trừng trị tội ác vừa dương thiện¹⁰.”

Cho đến thời nhà Nguyên thì Triệu Công Minh đã có những thay đổi về thân thế và chức năng. Cụ thể là từ một Ôn quý đã biến thành một Triệu Nguyên soái. Đề cập đến sự thay đổi này, sách *Tân Biên Liên Tướng Sưu Thần Quang Ký*. tức “Bộ sưu tập mới về nguồn gốc của các vị thần”, có viết:

“Triệu Nguyên soái, họ Triệu, húy Công Minh, là một nhân vật hư cấu trong Đạo giáo. Truyền thuyết kể lại rằng, ông là người Trung Nam Sơn, Thiểm Tây, Trung Quốc, do Hạo Đình Tiêu Độ Thiên Huệ Giác hóa thành. Từ thời nhà Tần, do chứng kiến Tần Thủy Hoàng tàn bạo bất nhân, nên đã ở ẩn trên núi, tu hành đắc đạo. Đến thời Tây Hán, Trương Đạo Lăng lên núi tu luyện và thu nạp Triệu Công Minh làm đệ tử. Do Trương Đạo Lăng luyện được linh đơn nên đã giao cho Triệu Công Minh cưỡi hổ đen bảo vệ lò luyện đơn. Về sau, Trương Đạo Lăng tu luyện thành Thiên Sư, nên lệnh cho ông bảo vệ “Huyền Đàn” (là trai đàn trong Đạo giáo), vì thế Triệu Công Minh có tên là Triệu

Huyền Đàn. Về sau, ông được Ngọc Hoàng Đại Đế phong làm Thần Tiêu Phó soái, đảm nhiệm rất nhiều chức vụ và có rất nhiều tước vị. Do ông trấn thủ núi Long Hồ, chuyên chiêu mộ hiền tài và người có công, hoặc là những người đã thành tâm hối cải nên hạ cấp của ông có Bát vương mãnh tướng, còn gọi là Bát quái; Lục Độc đại thần, gồm: Thiên Sát, Địa Sát, Niên Sát, Nguyệt Sát, Nhật Sát, Thời Sát; Ngũ phương Lôi thần và Ngũ phương Xương binh, ứng với ngũ hành; 28 tướng, ứng với 28 sao. Có hai vị tướng Thiên hợp và Địa hợp, chuyên làm nhiệm vụ cai quản nước và lửa ở thượng giới và hạ giới, có nghĩa tượng trưng cho xuân sinh thu sát. Ông có khả năng hô mưa gọi gió, tiêu trừ dịch bệnh, kiểm quản các vụ án tố tụng, giải quyết các vụ án oan sai, bảo vệ chính nghĩa, công bằng, kiểm giám sát hoạt động buôn bán, giúp cho hai bên cùng có lợi, phát tài. Vì thế, ông được dân gian thờ phượng như một vị Thần Tài¹¹.

Qua các nguồn tài liệu ở trên, đặc biệt là khi đối chiếu với những ghi chép về Triệu Công Minh dưới thời nhà Tấn với thời nhà Nguyên, có thể dễ dàng nhận thấy rằng, Triệu Công Minh đã trở thành một vị thần lương thiện làm phúc cho con người, thần thông quảng đại, có thể hô mưa gọi gió... và nhiều lần được gia phong. Nhưng điểm đáng chú ý ở đây là “giám sát hoạt động buôn bán trên bình diện công bằng”, ban phát tài lộc cho cả hai bên. Còn về việc ban phát tài lộc riêng cho một bên thì xuất phát từ việc thờ phượng Thần Tài sau này của dân gian. Và hai chữ “Công bằng” được cho là đặc điểm nổi bật của ông, cũng do dân gian muốn hình tượng hóa ông thành một vị Thần Tài lý tưởng.

Rất có thể rằng, ngay từ thời Nguyên, Triệu Công Minh đã là một vị Thần Tài. Bởi vào cuối thời Nguyên đầu Minh, các tư liệu ghi chép còn lại cho biết rằng, trong dân gian đã xuất hiện tập tục “tế Thần Tài”, nhưng có lẽ chưa thật sự phổ biến. Phải đến khi tiểu thuyết thần quái là *Phong thần diễn nghĩa* của Hứa Trọng Lâm ra đời, dân gian mới chịu ảnh hưởng mạnh mẽ từ vị Thần Tài Triệu Công Minh. Song, nếu xem xét một cách chi tiết *Phong thần diễn nghĩa*, đều có thể nhận ra ***Khương Tử Nha đã không phong Triệu Công Minh là một Thần Tài*** (NTH nhấn mạnh) mà do chức vụ của ông được giao phó là “Nghênh tường nạp phúc, truy bắt kẻ chạy trốn”. Nhưng dân gian vẫn cho rằng,

Khương Tử Nha đã phong Triệu Công Minh làm Thần Tài. Sự việc này có lẽ bắt nguồn chủ yếu từ nguyên nhân bốn vị tiểu thần thuộc hạ của Triệu Công Minh là Chiêu Bảo, Nạp Trân, Chiêu Tài, Lợi Thị đều có chức năng về tài phú, mà Triệu Công Minh là người đứng đầu, thì chắc chắn rằng cũng sẽ là một vị đại Thần Tài.

Sau khi Triệu Công Minh được dân gian thờ phụng như một vị Thần Tài, thì trong dân gian cũng xuất hiện, lưu truyền rất nhiều câu chuyện, truyền thuyết về ông, bên cạnh đó là những tập tục tế tự có liên quan đến Thần Tài. Nếu như ở thời Nguyên, đã xuất hiện việc tế tự tại Huyền Đàn - miếu thờ Triệu Công Minh, thì đến thời Minh, chính thức xuất hiện rất nhiều Huyền Đàn tại các thành phố thương nghiệp vùng Giang, Triết (bao gồm tỉnh Giang Tô và tỉnh Triết Giang). Và lúc này, mặc dù Triệu Công Minh đã được thờ phụng làm Thần Tài, song trong dân gian vẫn còn lưu truyền phổ biến chức năng của thần là “Trừ tà”, “Diệt ác”. Ngoài ra, cũng có không ít địa phương thờ phụng Triệu Công Minh làm Môn thần, như sách *Hội triễn lãm tranh họa về tượng thần năm mới trong dân gian* viết: “Dân gian đã tưởng tượng và lấy danh tiếng của các vị anh hùng oanh liệt khác xây dựng hình ảnh một Môn thần, ví dụ ở Hà Nam, người ta đã lấy hình ảnh Triệu Vân làm Môn thần... và trong nhóm này, có thể nhận ra Triệu Công Minh và Nhiên Đăng đạo nhân”¹².

Kết luận

Các nguồn tài liệu ở trên đã cho thấy rằng, trong dân gian cũng như trong các tiểu thuyết, các công trình nghiên cứu của các tác giả Trung Quốc, *Triệu Công Minh và bốn vị thuộc hạ chưa bao giờ được xem/phong là Tài Bạch Tinh Quân*, cho dù đến nay, đã có nhiều quan niệm khác nhau về lai lịch của vị thần này.

Sở dĩ có thể khẳng định như vậy, bởi ở Trung Quốc, tên gọi phổ biến nhất về Triệu Công Minh và bốn vị thuộc hạ chính là “Ngũ Lộ Thần Tài”¹³, với hình tượng là 5 vị Thần Tài được thờ phụng khá phổ biến trong các chùa, miếu. Còn ở Nam Bộ Việt Nam, Ngũ Lộ Thần Tài cũng được thờ cúng tại Thiên Ý đàn, quận 6, Thành phố Hồ Chí Minh. Một dữ kiện cũng không kém phần quan trọng để minh chứng cho vấn đề này, đó là Triệu Công Minh xưa nay vẫn được dân gian và

các nhà nghiên cứu Trung Quốc xếp vào nhóm Võ Thần Tài, còn Tài Bạch Tinh Quân thuộc nhóm Văn Thần Tài. Và ngày vía của Tài Bạch Tinh Quân là ngày 22 tháng 7 (Âm lịch), còn ngày vía của Ngũ Lộ Thần Tài là ngày 5 tháng 1 (Âm lịch). Ngoài ra, khi tiến hành phỏng vấn một số thành viên trong các hội quán của người Hoa ở Tp. Hồ Chí Minh, mặc dù họ không biết chính xác Tài Bạch Tinh Quân là ai, nhưng họ có thể chắc chắn đó không phải là Triệu Công Minh.

Cuối cùng, chúng tôi cho rằng, rất có thể đây chỉ là sự nhầm lẫn của một số nhà nghiên cứu về tín ngưỡng của người Hoa ở Việt Nam khi đã đồng nhất Tài Bạch Tinh Quân - một vị sao chủ quản về tài lộc ở thượng giới, với Thần Tài Triệu Công Minh - thủy tổ của các vị Thần Tài. /.

CHÚ THÍCH:

- 1 Huỳnh Ngọc Trảng (cb. 2012), *Đặc khảo văn hóa người Hoa ở Nam Bộ*, Nxb. Văn hóa Dân tộc, Tp. Hồ Chí Minh, tr. 106-107.
- 2 Đặng Hoàng Lan (2014), "Quá trình chuyển hóa thờ cúng ông Bôn của người Hoa ở Nam Bộ", *Nghiên cứu Tôn giáo*, số 12 (138), tr. 92-93.
- 3 Dẫn theo: Từ Tấn (2012), *Tài thần*, Thư xã Nhạc Lộc, Trường Sa, tr. 98.
- 4 Từ Tấn (2012), Sđd, tr. 99.
- 5 Dẫn theo: Lý Dục Trung (2009), *Tài thần*, Nxb. Xã hội Trung Quốc, Bắc Kinh, tr. 57.
- 6 <http://baike.baidu.com/view/2888878.htm>, truy cập ngày 5/5/3012.
- 7 Lưu Trọng Vũ (2005), *Chính phùng thời vận: Tiếp Tài thần dữ thị trường kinh tế*, Nxb. Từ điển Thượng Hải, Thượng Hải, tr. 25.
- 8 Lý Dục Trung (2009), Sđd, tr. 2.
- 9 Dẫn theo: Lý Dục Trung (2009), Sđd, tr. 25-26.
- 10 Dẫn theo: Lý Dục Trung (2009), Sđd, tr. 27.
- 11 Dẫn theo: Lý Dục Trung (2009), Sđd, tr. 28-29.
- 12 Dẫn theo: Lý Dục Trung (2009), Sđd, tr. 32.
- 13 Tức trung lộ là Võ tài thần Triệu Công Minh, còn tứ lộ là: Đông lộ tài thần Chiêu Bảo Thiên Tôn Túc Thăng; Tây lộ tài thần Nạp Trân Thiên Tôn Tào Bảo; Nam lộ tài thần Chiêu Tài Sứ Giả Trần Cửu Công; Bắc lộ tài thần Lợi Thị Tiên Quân Diệu Thiếu Tư. Cách gọi này ảnh hưởng của quan niệm Ngũ hành, cho rằng, trời đất bao la, tài lộc đương nhiên cũng phải xử lý theo khu vực. Bái Ngũ lộ tài thần có nghĩa là được chiêu tài 5 hướng: Đông, Tây, Nam, Bắc, Trung.

TÀI LIỆU THAM KHẢO

1. Mã Thư Điền, Mã Thư Hiệp (2008), *Toàn tượng Phúc Thọ Tài thần* (tiếng Trung), Nxb. Mỹ thuật Giang Tây, Nam Xương.
2. Nguyễn Thái Hòa (2013), "Khảo lược về nguồn gốc thờ Thần Tài qua tư liệu của các tác giả Trung Quốc", *Nghiên cứu Trung Quốc*, số 1.
3. Nguyễn Thái Hòa (2018), "Tín ngưỡng thờ Thần Tài trong hội quán người Hoa ở Tp. Hồ Chí Minh", *Văn hóa Nghệ thuật*, số 405.

4. Trí Hoài, Vương Thiều Nông, Tiêu Dã (2010), *Tín ngưỡng của người Trung Quốc* (tiếng Trung), Nxb. Đoàn kết, Bắc Kinh.
5. Vương Khang (2009), *Tài, Tài thần, Tài vận: Trung Quốc dân gian chiêu tài tập tục* (tiếng Trung), Nxb. Nhân dân Tứ Xuyên, Thành Đô.
6. Lưu Thu Lâm và các tác giả khác (2008), *Trung Hoa thần tiên đồ điển* (tiếng Trung), Nxb. Văn nghệ Bách Hoa, Thiên Tân.
7. Lưu Khôi Lập, Trương Húc (chủ biên) (2010), *Tài thần* (tiếng Trung), Nxb. Xã hội Trung Quốc, Bắc Kinh.
8. Chu Trạc Nhai (2005), *Thủy tổ Tài thần: Triệu Công Minh* (tiếng Trung), Nxb. Đoàn Kết, Bắc Kinh.
9. Từ Tấn (2012), *Thần Tài* (tiếng Trung), Thư xã Nhạc Lộ, Trường Sa.
10. Kim Khai Thành (chủ biên) (2009), *Táo thần, Môn thần, Tài thần* (tiếng Trung), Nxb. Văn sử Cát Lâm.
11. Kim Khai Thành (chủ biên) (2010), *Văn hóa tín ngưỡng* (tiếng Trung), Nxb. Văn sử Cát Lâm.
12. Thương Thánh (2005), *Tài thần đồ thuyết* (tiếng Trung), Nxb. Mỹ thuật Hắc Long Giang, Cáp Nhĩ Tân.
13. Trần Thái Tiên (2011), *Nguồn gốc của các vị thần* (tiếng Trung), Bắc Kinh, Nxb. Hoa Kiều Trung Quốc.
14. Huỳnh Ngọc Trảng (chủ biên, 2012), *Đặc khảo văn hóa người Hoa ở Nam Bộ*, Nxb. Văn hóa Dân tộc, Tp. Hồ Chí Minh.
15. Từ Triệt (2008), *Trung Quốc bách thần tiên* (tiếng Trung), Nxb. Khoa học kỹ thuật-Văn hiến Thượng Hải, Thượng Hải.
16. Lý Dược Trung (2009), *Tài thần* (tiếng Trung), Nxb. Xã hội Trung Quốc, Bắc Kinh.
17. Lã Uy (1995), *Tín ngưỡng Thần Tài* (tiếng Trung), Nxb. Học Uyển, Bắc Kinh.
18. Lưu Trọng Vũ (2005), *Chinh phùng thời vận: Tiếp Tài thần dữ thị trường kinh tế* (tiếng Trung), Nxb. Từ điển Thượng Hải, Thượng Hải.

Abstract

THE SUPERIOR GOD OF WEALTH ON EARTH THROUGH THE CHINESE DOCUMENTS

Nguyen Thai Hoa

Department of Cultural Heritage

Ho Chi Minh City University of Culture

The superior God of Wealth on Earth (Tài Bạch Tinh Quân) is one of the gods worshipped popularly in the temples of the Chinese in southern Vietnam. However, there are different opinions about the origin of this deity. Our purpose in this writing is to contribute to the clarification of the origin of the superior God of Wealth on Earth based on documents and field trips in some provinces in China and Vietnam.

Keywords: Tài Bạch Tinh Quân; God of Wealth; Chinese.